

רש"י

מסורת הש"ס

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ר"ן

לד.

עין משפט
נר מצוה

א מ"י פ"ז מהלכות
נדרים הלכה א סמג
לארין רמב"ם ט"ע י"ד
סמ"ק רמב"ם ספ"ג:

(א) ז"ל השתא זינא, יעב"ד,
(ב) ז"ל מודר למדיר,

הגהות הב"ח

(א) גמ' על צעל אצידה
מהדר ליה דכי מהדר
ליה מדי דנפשיה: (ב) שם
מהדר ליה הייט דמתרן
וכי אסורים לא מהדר
הכי מתרן: (ג) רש"י ד"ה
מקום שנוטלין עליה שער
בוטלין על חומת אצידה
שער עדי: (ד) ד"ה
צשלמא וכו' ולא מצי בעל:
(ה) ד"ה הייט וכו' עשר
הוא ואינו: (ו) ד"ה אלף
למ"ד וכו' ה"ל ליכא שער
כלל כיון דלא מהדר והכא
ליכא לתרוצי אחרת קמני
בדלעיל דהתם ביחא
דקאמר בשנכסי מחזיר
וכי אסורין עליה דמחזיר
דכיון דנכסי:

תוספות

בשלמא לבאן דאמר
בשנכסי בעל אצידה
שנכסי מודר, וזו פירושו
לכך תפול הנאה להקדש
אלף מ"ד וכו' אמאי
תפול הנאה להקדש יתן
שכרו למחזיר שער אינו
מודר מבעל אצידה: ה"ל
אחרת. פ"י לגבי דהא
מניינו קמני תפול (על)
הנאה להקדש לגבי זה מזה
אצידה שער המחזיר אינו
רואה לקבל השכר אלא
נהנה מן המחזיר והוא
מודר הנאה ממנו ששמינו
במתני שערין שיתן העצם
אצידה שער ויפול הנאה
להקדש ואי"ת איכסל תנא
לשמועין שער שער היכא
שאין המחזיר רואה לקבל
וי"ל דלדורא דמיתלתא הוא
שאין חושש לקבל שער
הואיל דמנייה הוא אפי"ס
שאין מחויב לעשות כיון
שהוא צעל ממלכתו:
הכי מתרין בוקים קשיא:
ואי"ת ולישני בדלעיל דהא
קמני ורישא מיירי שאין
צעל אצידה רואה לעצב
השכר לעצמו ואי צ"ל
שחפול הנאה להקדש שאין
המחזיר רשאי לאכול
שמודר הנאה ממנו יא
לומר דלא דמי צשלמא
לעיל רגילות הוא שאין
המחזיר רואה ליעול שער
על השכר אצידה משום
מזה דנגזל הוא אצל הכא
לאו דלדורא דמיתלתא שרי
אין נגזל לעצמו לעצמו:

מקום שנוטלין עליה שער. (א) חזרת אצידה שער: תפול הנאה להקדש.
דכיון דמודר ממנו הנאה לא מצי האי למיתב ליה שער: צשלמא למ"ד
אפי' בשנכסי צעל אצידה אסורין על מחזיר נמי מהדר. ליה אצידתו
היינו דקמני מקום שנוטלין עליה שער תפול הנאה [להקדש] כיון
דמחזיר לא מצי למישקל מיניה השכר
לפי שזה צעל אצידה הדירו מנכסיו
אינו יכול להשתתף השכר בידו דמקום
שנוטלים עליה שער הוא (ו) לא מצי
צעל אצידה למימר הואיל ואינו יכול
ליטול השכר יהא שלי לפיכך תפול
הנאה להקדש. ואי נכסי מחזיר אסורים
על צעל אצידה והאי מחזיר אדם
עשיר הוא ואינו רואה לקבל שכרו
דזילותא הוא לקבל השכר מכל מקום
האי צעל אצידה לא מצי תפיס לשכרו
משום דמודר הוא מנכסי מחזיר
ושכרו אימיה גציה דמקום שנוטלין
עליה שער הוא לפיכך תפול הנאה
להקדש: אלף למ"ד. כשנכסי מחזיר
אסורין על צעל אצידה מהדר והתם
איכא למימר תפול הנאה להקדש
אצל נכסי צעל אצידה אסורים על
מחזיר ולא מהדר הואיל ולא מהדר
ליה לא יעביד ליה אגרא אס כן מצי
תפול הנאה להקדש איכא למימר
מדר אחרת קמני. אחד לחוד מיירי
תפול הנאה להקדש בשנכסי מחזיר

אסורין על צעל אצידה דצעל אצידה לא מצי תפיס אגריה דמחזיר
לא מצי למיתב מיניה ומחזיר נמי לא צעי ליעול שער דעשיר הוא
להכי תפול הנאה להקדש: לא שפירא. וליכא הנאה כלל: משום
דקא מהני ליה. דאע"ג דמדיעם דנפשיה מהדר ליה אפי"ס מהני ליה
דדמי כמאן דמהני ליה מנכסיו: מהדר ליה. משום דמדיעם דנפשיה
מהדר ליה ולא מהני ליה כלום: צשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר
אסורין על צעל אצידה מהדר היינו דמתרן מקום. כלומר
דמשכחת ליה מקום שנוטלים עליה שער תפול הנאה להקדש דכיון
דנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה לא מצי צעל אצידה לשייר
השכר לעצמו דהוא נכסי מחזיר הן ואסורין עליו וזכיר לו יתן
השכר והמחזיר אי אדם עשיר (י) ואינו רואה לקבל השכר להכי
תפול הנאה להקדש: אלף למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין
על צעל אצידה לא מהדר היכי מתרן מקום. שנוטלין עליה
שכר הא ליכא (י) שכרו כלל דלא מהדר. והכא ליכא לתרוצי אחרת
קמני דהתם דכיון דקאמר בשנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה
קא מוקי ציה תפול הנאה להקדש דכופין לצעל אצידה שיתן
השכר להקדש ואין יכול להחזיק צו דנכסי מחזיר אסורין הן עליו
אצל הכא ליכא לתרוצי אחרת קמני אנכסי צעל אצידה אסורין עליה
דכיון דנכסי מחזיר אין אסורין על צעל אצידה מצי האי צעל אצידה
למיתפס השכר לנפשיה ולא נפיל להקדש והיכי מתרן מקום קשיא:

ככר

למודר ומחזיר לו אצידתו (ג) מדר למודר ותורם לו את תרומותיו מדר
תנא הכי כך נראה בעיני. אצל שנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה
דהא קא ממעי ליה צדיה ואי לא דקא מהדר ליה אפשר דפסקא מיניה לגמרי: צשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר אסורין מהדר. כלומר
דמודר מחזיר למדיר ומדיר למודר היינו דמתרן מקום דליכא לתרוצי אחרת קמני כדלמרי הכא מדר למודר אלא למ"ד בשנכסי
מחזיר אסורין על צעל אצידה לא מהדר ואי"ס מתני דמחזיר לו אצידתו בשנכסי צעל אצידה אסורין על מחזיר בלחוד היא ואי"ס היכי מתרן
מקום דככר"ג ליכא למימר תפול הנאה להקדש וכמו שכתבתי למעלה: ולענין הלכה קי"ל דצין בשנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה צין
צשנכסי צעל אצידה אסורין על המחזיר מהדר דהא מ"ד דנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה לא מהדר אחרת קמני דמ"ד צלישנא
קמא דנכסי צעל אצידה אסורין על מחזיר לא מהדר לא אחרת קמני דלדידיה מתניין טפי שפיר אפי"ס כיון דהאי לישנא בתרא
הוא ודך ככר"ג צין בשנכסי צעל אצידה אסורין מהדר איתמרל בתרתי לישי כוותיה נקטינן וכן פסק הרמב"ם ז"ל:

תנן מקום שנוטלין עליה שער תפול הנאה להקדש צשלמא למאן
דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה אצל דצעל אצידה
אסורין על מחזיר לא מהדר היינו דקמני מקום שנוטלין עליה שער תפול
הנאה להקדש אלא למאן דאמר אפילו נכסי צעל אצידה אסורים על
מחזיר נמי מהדר אמאי תפול הנאה
להקדש כך היא עיקר הגירסא. וה"פ
צשלמא למ"ד דמתני' בשנכסי מחזיר
אסורין על צעל אצידה דוקא היא
דאינו נכסי צעל אצידה אסורין על
מחזיר לא מהדר משום פרוטה דרב
יוסף מש"ה קמני סיפא דמקום שנוטלין
עליה שער אס זה המחזיר גבירא
יקרנא ואינו רואה לקבל שכרו לא
ישהנו צעל אצידה לאותו שער אכלו
דהא מתהני מיניה אלף תפול הנאה
להקדש אלא למ"ד דאפילו נכסי צעל
אצידה אסורין על המחזיר מהדר אס
כן רישא דקמני ומחזיר לו אצידתו
אפי' בשנכסי צעל אצידה אסורין על
מחזיר נמי היא וסיפא דקמני תפול
הנאה להקדש אכלו מילתא קאי
וצשלמא צנכסי מחזיר אסורין אפי'
שפיר אי מחזיר גבירא יקרנא הוא
כדפרישית אצל צשנכסי צעל אצידה
אסורין על מחזיר למה לי דתפול הנאה
להקדש יעצבו צעל האצידה לעצמו
שהרי לא נאסרו נכסי מחזיר וליכא
למימר דהכא כשצעל אצידה גבירא

יקרנא ורואה ליתן שער ומקבל לא מצי שקיל דהא נכסי צעל אצידה
אסורין עליו ומשום תפול הנאה להקדש דככר"ג גוונא לא
שייך יקרנא לקבל אצידתו צחנא כן פירשו רבותי. ולי נראה דכבי
קאמר אמאי תפול הנאה להקדש יתן שכרו צעל אצידה למחזיר
דנהי דנכסי צעל אצידה אסורין על המחזיר אפילו הכי מותר ליקח
ממנו שכרו דהא (א) הש"ס זינא דרמי על אפייה אמר לעיל (ב). דהגת
מוכר הוא ולא לוקח ונפקא מינה דאי לוקח מודר ממוכר מותר
ליקח ממנו זינא דרמי על אפייה מאי טעמא דהא מכל מקום מודר
מיתנהי מההוא מידי דמוכר אלא ודאי היינו טעמא דכיון דזינא
דרמי על אפייה הא משכח מינה לוקח טובא וכל כה"ג אע"ג דלתי
לידיה ממדיר לא מקריא אצידה הכא נמי צשלמא שמונתי עליה
שכר דהיינו צצטל מן הסלע אע"ג דיהיב ליה כי ההוא אגרא צעל
אצידה למחזיר לא מיתנהי מחזיר מיניה דצעל אצידה כלל שאותו
שכר כבר היה מזוי בידו וכיון שכן אמאי תפול הנאה להקדש הא
מצי צעל אצידה למתציה למחזיר. כנ"ל ונכון הוא: ומשני אחרת
קמני. כלומר רישא דמחזיר אצידתו צין בשנכסי מחזיר אסורין על
צעל אצידה צין בשנכסי צעל אצידה אסורין על מחזיר אצל סיפא
במקום שנוטלין עליה שער תפול הנאה להקדש אחרת בלחוד קאי
דהיינו אנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה: איכא דמסני לה צדין
לישנא וכו' לא שנו אלף בשנכסי צעל אצידה אסורין על מחזיר.
ומתני' לצדין קמני שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו מדיר
למודר ומשום דבעי תנא למיתני כולוה גווי דשרי צין מדיר למודר
תנא הכי כך נראה בעיני. אצל שנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה
דהא קא ממעי ליה צדיה ואי לא דקא מהדר ליה אפשר דפסקא מיניה לגמרי: צשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר אסורין מהדר. כלומר
דמודר מחזיר למדיר ומדיר למודר היינו דמתרן מקום דליכא לתרוצי אחרת קמני כדלמרי הכא מדר למודר אלא למ"ד בשנכסי
מחזיר אסורין על צעל אצידה לא מהדר ואי"ס מתני דמחזיר לו אצידתו בשנכסי צעל אצידה אסורין על מחזיר בלחוד היא ואי"ס היכי מתרן
מקום דככר"ג ליכא למימר תפול הנאה להקדש וכמו שכתבתי למעלה: ולענין הלכה קי"ל דצין בשנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה צין
צשנכסי צעל אצידה אסורין על המחזיר מהדר דהא מ"ד דנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה לא מהדר אחרת קמני דמ"ד צלישנא
קמא דנכסי צעל אצידה אסורין על מחזיר לא מהדר לא אחרת קמני דלדידיה מתניין טפי שפיר אפי"ס כיון דהאי לישנא בתרא
הוא ודך ככר"ג צין בשנכסי צעל אצידה אסורין מהדר איתמרל בתרתי לישי כוותיה נקטינן וכן פסק הרמב"ם ז"ל:

אמר

דכיון דשניס מודרין זה מזה מחזיר אינו יכול ליעול וצעל אצידה אינו יכול לעצב: בשנכסי מחזיר אסורין אלף צשנכסי צעל אצידה אסורין על המחזיר אצל
אצידה היכי מתרן מקום אמאי לא מעצב השכר לעצמו:

פירוש הרא"ש
בשלמא לבאן דאמר אף
בשנכסי בעל אצידה
אסורין על המחזיר.
פירוש שפשיטא מודרין זה
מזה היינו דקמני תפול
הנאה להקדש שהמחזיר
אינו יכול לקבל ממנו שער
וצעל אצידה אסור לעצבו:
אלף למאן דאמר בשנכסי
מחזיר אסורין על צעל
אצידה דוקא צכתי איירי
למיתנין אמאי תפול הנאה
להקדש: אחרת. על דרך
אחר טעון אס אין המחזיר
רואה לקבל שער וצעל
אצידה אינו יכול לעצבו
הלכך תפול הנאה להקדש
וכא דלא קמני יקבל
המחזיר שכרו משום דטעון
למיתנין איירי צמחור
בחסד דהא קמני ברישא
מחזיר לו אצידתו היינו
דהא דאי צשכר פשיטא
בחסד נכסי צעל אצידה
מוחזיר למחזיר הלכך
כסיפא נמי איירי צמחור
בחסד ולהכי תנא תפול
הנאה להקדש: וספריים
נמא לא צשלמא למ"ד
צשנכסי מחזיר אסורין על
צעל אצידה אצל דצעל
אצידה אסורין על מחזיר
לא מהדר היינו דקמני
מקום שנוטלין עליה שער
תפול הנאה להקדש אלא
אין המחזיר רואה לקבל שער
אלף למ"ד אף נכסי צעל
אצידה אסורין על מחזיר
נמי מהדר ומתני' איירי
נמי ככל טעון צין בשנכסי
צעל אצידה אסורין על
המחזיר אצל נכסי המחזיר
מוחזיר לצעל האצידה וצין
צשנכסי מחזיר אסורין על
צעל אצידה אצל נכסי צעל
אצידה מותרין למחזיר
אמאי תפול הנאה להקדש
היכא דנכסי מחזיר
מוחזיר: אחרת קמני. האי
תפול הנאה להקדש לא קאי
לדנכסי מחזיר מותרין
לצעל אצידה אלא לדנכסי
צעל אצידה מותרין למחזיר
והמחזיר אינו רואה לקבל
שכר וליכא למימר נמי
דקאי אהיכא דנכסי צעל
אצידה אסורין למחזיר
וטפול הנאה להקדש אס
אין צעל אצידה רואה לעצב
השכר דהא לא איזתרין
לימית דכיון דאין המחזיר
יכול ליעול שער הכי הוא
של צעל אצידה ואס יראה
יתן כל ממונו להקדש אצל
שפשיטא יוכל לעצב השכר
הלכך לפרש מה יעשה צו:
בשום דקא מהני ליה.
ולית ליה כן צכרל מדעס
דנפשיה קא מהדר ליה:
אף בשנכסי מחזיר
אסורין על בעל אצידה
היינו דמתרין מקום.
נכסי מחזיר מותרין לצעל